Meščanskošolski vestnik.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA UČITELJSTVA MEŠČANSKIH ŠOL V SLOVENIJI.

Dne 4. t. m. se je vršil v starodavnem Celju ob bistri Savinji VII. redni občni zbor tega društva. Vodil ga je s spretno roko njegov marljivi predsednik tovariš ravnatelj Drag. Humek, ki živi le v prospeh naše meščanske šole, ki se mora boriti naravnost za svoj obstoj na dveh frontah.

Težkoče meščanske šole.

Ena je v Sloveniji, ker ji najbolj primanjkuje strokovnih sil. Omalovaževanje itd. uničuje številno krepko razrastlo šolstvo.

Druga je v Srbiji — kjer ne vedo zanjo. Prav ima tov. Rubeša, ki pravi, da meščanska šola v naši državi ne eksistira, dokler je ni tudi v Bitolju, Nišu in drugod. Našo meščansko šolo smatrajo za avstrijsko dedščino in »zato je ni potreba«.

Udeležba slušateljev višje pedagoške šole.

Zborovanja, ki je bilo velike važnosti za naš nadaljnji boj, se je udeležilo tudi nad 70 slušateljev višje pedagoške šole v Zagrebu.

Iz tajniškega poročila je bil jasno razviden naš boj za šolo, za meščanskošolski zakon, za naš gmotni položaj itd.

Najbolj pereče je vprašanje izplačila honorarjev za nadure. Hudo kri povzroča dosedanji neuspeh — neizplačani honorarji od 1. aprila l. l.

Izplačilo nadur.

Kdo je kriv? Organizacija sigurno ne. Toda v borbi za našo pravo se je pokazalo, da nas je premalo. Pokazalo se je, da potrebujemo večje zaslombe. Ali nam ni to memento, ki nas sili k razmišljanju v ustanovitvi enotne organizacije z ostalim učiteljstvom. Res, da smo pristopili zdaj k Savezu državnih nameščencev, kjer se bomo skupno borili za izboljšanje svojega socialnega položaja.

Potreba enotne fronte z UJU.

Toda to je premalo! Med nami in UJU mora priti do zbližanja in enotnosti — kako, o tem imamo zdaj čas razmišljati.

Šli smo pred leti narazen, ker so nastale med nami velike diference v stanovskem in šolskem oziru. Zdaj je čas, da sklenemo učiteljske vrste v borbi za stan in šolo.

V preteklem poslovnem letu beležimo kljub temu nekaj uspehov, ki kažejo, da si pridobiva meščanska šola tudi v naši državi pravico do obstoja, toda dejstvo je, da niso ti uspehi v nikakem razmerju z delom, ki ga imamo braneč šolo v vsakdanji borbi z njenimi nasprotniki kakor tudi z njenimi zaščitniki, ki jo duše s svojo s paragrafi prenasičeno ljubeznijo.

Odbor je za svoje požrtvovalno delo v preteklem letu prejel absolutorij, tov. predsednik pa iskreno zahvalo.

Nato je bil izvoljen novi odbor s tov. predsednikom Drag. Humekom, soglasno. V odboru imajo zdaj enega zastopnika tudi slušatelji zagrebške višje pedagoške šole.

Voljeni so bili tudi načelniki odsekov in delegati ter namestniki za kongres, ki se vrši letos v Osijeku.

Pristop k Zvezi državnih nameščencev.

Nato so prišli na dnevni red predlogi in nasveti.

Soglasno smo sklenili pristopiti k Savesu državnih nameščencev.

Rešeno je vprašanje nadur za prihodnje leto. Varovali bomo v tem svoj ugled in pokazali, da se ne pustimo varati še nadalje s praznimi obljubami.

Uspešno posredovanje UJU v prid Višje pedagoške šole.

Tudi vprašanje Višje pedagoške šole in njenega nadaljnjega obstoja je povzročilo stvarno debato, iz katere je bilo jasno razvidno, da smo in bomo storili vse potrebne korake v njeno ohranitev.

V debati je tov. Rubeša, ravnatelj meščanske šole v Kastvu, zdaj na pedagoški šoli v Zagrebu, povdarjal potrebo tesne zveze med osnovno, meščansko šolo in učiteljiščem.

Višja pedagoška šola naj daje naraščaj osnovnim, meščanskim šolam in učiteljiščem.

Ohranimo meščansko šolo, ohranimo pedagoško šolo, ker je to narodna potreba, s tem je zaključil svoja vseskozi stvarna razmišljanja.

Pohvalno je pri tem omenil energični in uspešni nastop predsednika UJU Vlade Petrovića za pedagoško šolo.

Ker je bil dnevni red izčrpan, je tovariš predsednik zaključil lepo uspelo zborovanje.

A. M.

Splošne vesti.

— **Nov šef prosvete v Ljubljani.** Prosvetni inspektor dr. Karel Capuder je nastopil pretečeni teden novo službeno mesto. Po praznikih je prijavljeno poverjeništvo, da se zglasi po svojih zastopnikih. Ob tej priliki hočejo zastopniki poverjeništva obrazložiti gospodu šefu stališče, ki ga zavzema učiteljstvo glede nameščanj in premeščanj, glede projekta novega šolskega zakona in glede drugih zadev, v katerih se je obrnilo učiteljstvo potom svojih društev do poverjeništva.

— **Izpremembe prosvetnih inspektorjev v ljubljanski in mariborski oblasti.** Izmenjana sta bila, kakor smo že poročali, prosvetna inspektorja g. dr. K. Poljanec in g. dr. Dr. Lončar. Vkljub sadističnemu veselju, ki ga imajo nasprotniki našega pokreta s to izpremembo moramo povdariti, da imajo te izpremembe popolnoma strankarsko politični značaj in jih moramo s tega ozira — ne glede na osebe — iz načelnega stališča javno obžalovati in obsojati. Pa ne zaradi oseb, kar ponovno povdarjamo, temveč iz načela, ker so vsi strankarsko politični pretresljaji nad prosvetnim uradništvom in šolo na veliko škodo prosveti in šolstvu, ki na tem stalno trpi. Je pa vkljub zadnjim dogodkom za nas stališče popolnoma jasno, ker priznavamo avtoriteto vsake oblasti in jo vsikdar spoštujemo ter jo bomo podpirali, dokler se giblje v mejah zakonov in utemeljenega zakonitega postopka ter so ukrepi podprti z nepobitnimi argumenti stvarnih potreb. Zavedamo se, da se nobene razmere ne morejo čez noč popolnoma izboljšati in odpraviti takoj vse hibe, ki so rana dolgega časa, ter da se bodo še ponavljali slučaji in bo treba še bojev in časa, ki bo polagoma zdravil razmere in dovedel do popolne stabilizacije v zmislu našega idejnega in načelnega pokreta. In ravno to moramo povdarjati ob odhodu prosvetnega inspektorja dr. L. Poljanca in dr. Lončarja, da so se v zadnjem času razmere izpremenile mnogo na bolje in moramo priznati, da sta se oba prosvetna inspektorja resno trudila obdržati vse ukrepe in postopanje na strogo zakoniti in objektivni podlagi. Bila sta oba pravična in objektivna predstojnika, ki sta stremela za tem, da uvedeta red v prosvetno upravo in objektivni postopek. Če se jima ni popolnoma posrečilo njuno stremljenje, so krivi drugi vplivi. Dasi so se politična preganjanja učiteljstva skoro povsem omejila, nimamo povoda tajiti par nepravilnih slučajev, ki so se izvršili. Tako še danes ne moremo odobravati načina izpremembe pri novomeškem nadzorništvu, dasi ta slučaj nima izvora v Ljubljani, ampak je plod zakulisnih intrig iz Beograda. Odobravati ne moremo premestitve stalnega učitelja Webra po čl. 71., četudi je bila dana za to službena potreba, ker ni bilo njegovega pristanka. Strinjati se nismo mogli z izpremembo upraviteljstva v Toplicah, ker je težko podati stvarno utemeljitev za to. Drugi slučaji so imeli stvarno utemeljitev v popravi prejšnjih nepravilnosti, deloma so bili izvršeni s pristankom prizadetih ali so zadevali slučaje začasnega učiteljstva, ki ima zakonito podlago. V mariborski oblasti je že itak znan postopek v Möderndorferjevem slučaju. Lahko rečemo, da so omejitev teh slučajev velik korak na boljše in vsak objektiven presojevalec razmer, če je pošten, mora to priznati. Iz tega vidika značijo zadnje izpremembe pretresljaj. Vendar je naša pot od sedaj, kar je dobila organizacija značaj enotnosti in legitimacijo zastopati ves učiteljski stan, jasna: Priznavamo vsako avtoriteto oblasti in jo podpiramo, oglašamo se pa proti vsakemu slučaju, ki nima zakonite podlage in ni utemeljen v stvarni potrebi. To bomo storili tudi po novi izpremembi pri prosvetnih oddelkih.

— **Proti personalnim izpremembam v prosveti.** Poverjeništvo UJU je izročilo posebno spomenico Izvršnemu odboru UJU, g. ministru prosvete in merodajnim poslancem proti personalnim izpremembam v prosvetni upravi. V spomenici posebno poudarja, da so te izpremembe na veliko škodo šolstva, ker vplivajo ti pretresljaji med šolskim letom tudi na šolo ter vznemirjajo učiteljstvo. V pogledu upokojitev je treba čuvati zakon, da se ne bodo upokojili prosvetni nastavniki pred dovršetkom polne službene dobe. Izrazilo je tudi želje učiteljstva glede redukcij sreskih šolskih nadzornikov.

— **Pomisleki glede spojitve nadzorniških okolišev.** Prejeli smo: Glede priključitve vzhodnega dela ljubljanske okolice mestu Ljubljana v pojasnilo nastopno: Ta priključitev odnosno porazdelitev je iz administrativnih kakor tudi iz upravno gospodarskih razlogov neizvedljiva. Mesto Ljubljana je avtonomno, Ljubljana-okolica pa upravna celota sama zase, ki jo upravlja sreski poglavar, podrejen neposredno velikemu županu. V zadevi proračunov, računov ter obravnave šolskih kazni in komisijskih ogledov ob zidavi novih šolskih poslopij nastane vprašanje, kdo bo izdajal odloke županstvom v omenjenih zadevah. Mestni magistrat po dosedanjih zakonih nima pravice vmešavati se v delokrog sreskega poglavarja, ker le ta ima pravico razpisovati komisijske oglede v svojem delokrogu, kaznovati uporne starše radi neopravičenih šolskih zamud ter naročati županstvom, da na podlagi pravomočnih odlokov stavijo v občinske proračune postavke za stvarne šolske potrebščine in morebitne zidave novih šolskih poslopij.

— **Tudi hrvatsko učiteljstvo je za enotno stanovsko organizacijo.** Listi poročajo: Osiješki učitelji za UJU. Osiješko učiteljstvo, ki še ni udruženo v UJU, je imelo te dni zborovanje, na katerem so sklenili pristopiti k stanovski organizaciji UJU.

— **Zagrebške učiteljske kandidatinje v Ljubljani. Poučno ekskurzijo** so napravile gojenke IV. letnika ženskega učiteljišča v Zagrebu pod vodstvom prof. A. Tunkla in prof. Čop-Hoffmanove in Henebergove. V Ljubljano so dospele v nedeljo dopoldne. Na kolodvoru so sprejeli izletnice zastopnika poverjeništva, direktor dr. Orel in nekaj ljubljanskih učiteljiščnic. Popoldne so poslušale opero »Tajdo«. Po predstavi so si ogledale tivolski park. V ponedeljek 11. aprila so obiskale gluhonemnico, Sokolski dom na Taboru, pomožno šolo za manjnadarjeno deco, tehniško srednjo šolo, ostanke rimskega zidu in Učiteljsko tiskarno. Popoldne so pohitele na Grad. Med potjo so si ogledale cerkev sv. Jožefa in Gruberjev prekop. S stolpa so občudovale mesto, Ljubljansko barje in okolico sploh. Voditelj jim je pokazal Krimsko hribovje, Hrušico, Polhograjske Dolomite, Julijske Alpe, Karavanke in Kamniške planine. Nad lepim razgledom so bile gojenke prav iznenadene. Pri čuvaju so se vpisale v spominsko knjigo. Nato so si ogledale pod vodstvom direktorja dr. Orla bogate zbirke v muzeju. Zvečer so se odpeljale na Bled. Pred odhodom so se zahvaljevale za spremljanje, ljubeznivost in naklonjenost. Odnesle bodo iz Slovenije gotovo najlepše spomine. Prenočevale so v invalidskem domu, nekatere v Lichtenturnovem zavodu. G. Banko pa jim je postregel opoldne in zvečer s ceneno a dobro hrano.

— **Denar krajnih šolskih svetov.** Prosvetni inspektor ljubljanske oblasti naroča sreskim poglavarjem, da strogo pozovejo krajne šolske svete, da naložé šolski denar v pupilarno varne hranilnice in vložne knjižice vinkulirajo na ta način, da določijo tri člane krajnega šolskega sveta (najbolje predsednika, blagajnika in tajnika), ki so skupno upravičeni dvigniti vloženi denar.

— **Knjižnica Učiteljskega doma.** Učiteljstvo mariborske oblasti gradi za svojo deco dom, marljivo zbirajoč kamen za kamnom in ako vnema za stvar ne opeša, bode čez malo let imelo ponosno palačo. Čeravno še nimamo poslopja, moramo, ako hočemo biti dobri gospodarji, vendar že sedaj misliti na opravo, koje najvažneji del je gotovo dobra knjižnica. In ravno knjižnico moremo ustvariti v kratkem času in brez posebnih stroškov. Učitelji in šolski prijatelji imajo nebroj knjig, katerih ne bodo nikdar več čitali, nepopolna dela, ki itak nimajo za lastnika prave vrednosti, uničuje na podstrešjih prah, dragocene sekirice se uporabljajo za zavijanje itd. Starejšim tovarišem so knjige in note večkrat celo v nadlego. Zato darujte knjige, časopise in sekirice, katerih ne rabite, Učiteljskemu domu! Društveno vodstvo bode iz darovanih del, snopičev in zvezkov sestavilo dve knjižnici, eno za mladenke in eno za mladeniče. Ako bi pa slučajno dobilo od katerega književnega dela preveč izvodov, bode odvišne dalo na razpolago onim prekmurskim šolam, ki še nimajo učiteljskih knjižnic. Ker bode treba v učiteljski dom sprejemati dijake raznih mariborskih šol, obrtne in trgovske vajence ter praktikante tehničnih strok, prosi društveno vodstvo za knjige različne vsebine. Rabili se bodo tudi nemški, ruski, češki, bulgarski, francoski in laško slovstveni proizvodi. Književne darove sprejema in urejuje društveni tajnik S. Vodenik, Maribor, Frančiškanska 21. — Dosedaj so za knjižnico U. D. darovali: g. Marija Hericeva 82 del, neki odbornik društva 80 del in g. podporučnik S. Rop 1 večje delo. — Tovariši in tovarišice, posnemajte jih!

— **Kolonije na morju in naša šolska mladina!** Že lansko leto sem prosil v »Učit. Tov.« vse šolske upravitelje, da stavijo svoje predloge, kako bi organizirali o počitnicah kolonijalno življenje ob morju šolskim otrokom! Apel ni našel pozitivnega odziva! — Po ustnem dogovoru z »Glavnim odborom F. S.« v Beogradu je upanje, da bi dobili kako kolonijo ob morju, kamor bi poslali bolehne in siromašne otroke o počitnicah iz ljubljanske in mariborske oblasti, ki so člani P. R. K. — P. R. K. na naši šoli bo stopil v stik z drugimi in pri tem prosim pomoči pri tov. upraviteljih in ravnateljih, ki naj povedo svoja mnenja!

Slavko Mrovlje, Jesenice.

— **Za učiteljski sindikat,** članek, ki je izšel pod gornjim naslovom v »Učiteljskem Tovarišu« dne 23. septembra 1926 je izšel v prevodu v 3. in 4. številki »Učiteljske Iskre«, ki izhaja v Kragujevcu.

— **Odlikovanje.** Z redom sv. Save sta bila odlikovana tov. Janja Miklavčičeva, šolska upraviteljica v pokoju in Frančišek Rojina, šolski upravitelj v pokoju. Oba odlikovanca sta mnogo delovala na polju šolstva in narodnega prosvečivanja. Tov. Miklavčičeva je tudi dobro znana kot agilna delavka v vrstah UJU, a tov. Rojina se je še posebej izkazal kot marljiv čebelar. Odlikovanca sta prejela svoji odlikovanji na zborovanju Kranjskega učiteljskega društva UJU. Vladni svetnik g. Žnidaršič je orisal njiju zasluge in jima izročil odlikovanje. O njiju zaslugah sta spregovorila tudi sreski prosvetni referent g. Rus in predsednik g. Lapajne. Odlikovancema naše najiskrenejše čestitke!

— **Izjava uredništva.** Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« izjavlja, da je prejelo v letu 1926. od Pokrajinskega odbora Jugoslovenske Matice v Ljubljani štiri izkaze zbirke pirhov za leto 1926., od katerih je objavilo samo prvega. Ostale tri pa radi prevelike obsežnosti in preobilice drugega stanovskega gradiva, žal ni moglo objaviti. To izjavo podajamo na željo pokrajinskega odbora Jugoslovenske Matice, ki prejema od raznih strani vprašanja, zakaj ni bila lanskoletna zbirka objavljena v celoti. Dokler bo uredništvo tako otesnjeno glede prostora in založeno z drugim strokovnim in stanovskim gradivom, ne bo mogoče prinašati takih seznamov in tudi ne poročil o prireditvah na šolskih odrih ter roditeljskih sestankih. **Uredništvo.**

— **Zahvala.** Gospa Marija Hericeva, vdova šolskega ravnatelja in okrajnega šolskega nadzornika v Mariboru, je darovala U. D. za knjižnico 82 pedagoških del z 98. snopiči. Zato ji društveno vodstvo izreka najiskrenejšo zahvalo in želi, da bi njen lepi vzgled imel mnogo posnemalcev. — **Odbor U. D.**

— **Potrdilo o dovršeni osnovni šoli.** Ker so med vojno v več krajih zgorele šolske uradne knjige in je marsikdo zgubil spričevalo, so se ponekod izdajala potrdila dveh prič, ki sta potrdili, da je dotičnik končal ljudsko šolo in je to potrdilo bilo veljavno za sprejem v državno službo. — Od sedaj naprej pa, po odločbi prosvetnega ministra tako potrdilo ni več veljavno in morajo prizadeti položiti izpit.

— **Srbohrvatski slovenski slovar** izide v Učiteljski tiskarni v najkrajšem času. Cena v **platno** vezani knjigi 50 Din. Obsegal bo 420 strani. Slovar je opremljen z akcenti. Že dolgo smo pogrešali tak srbohrvatski slovar za praktično vsakdanjo uporabo in tudi za šolsko uporabo. Tozadevni prospekt in vzorec je priložen današnji številki »Učiteljskega Tovariša«. Naročila bo sprejemala Učiteljska knjigarna v Ljubljani.

— **Razredi, ki imajo manj kot 30 otrok bodo ukinjeni.** Ministrstvo prosvete pripravlja redukcijo razredov na ta način, da se ukinejo vzporednice onih razredov, v katerih je pod 30 otrok.

— **Završni izpit na meščanskih šolah.** Kakor poročajo iz Beograda se bo vršil završni izpit na vseh, tudi na javnih meščanskih šolah. Potrebo tega izpita se utemeljuje z ozirom na čl. 6. čin. zakona, ki govori o porazdelitvi državnega uradništva.

— **Slovenska Matica** sporoča, da izda poleg Cankarjeve knjige »Zgodovina likovne umetnosti v zahodni Evropi«, ki je že v knjigotrštvu, takoj po veliki noči Mencingerjev »Abadon« z obširnim uvodom gosp. ravnatelja dr. Jos. Tominška, na kar opozarja občinstvo.

JOSIP CHRISTOF:

Profesorju Edvardu Samhaberju v spomin!

Bil je eden izmed najboljših naših profesorjev, katerega smrt obžalujemo njegovi učenci IV. letnika šolskega leta 1882./83. Takrat je poučeval dne 27. marca t. l. v Lincu umrli pokojnik na ljubljanskem učiteljišču nemščino. Živo se spominjam njegovih velikih modrih oči, ki so milo in prijazno gledale v svet izpod visokega čela nad vse blagega, suhljatega obraza pokojnikovega. Poleg izvrstnih lastnosti značaja, poleg znane srčne dobrote ter obsežnega in vsestranskega znanja in neumornega dela, pa je bila čudovita ljubezen do proste narave, kar sem na njem naravnost občudoval. Našo slovensko zemljo je ljubil iz vsega srca.

Z užitkom in radostjo še vedno rad čitam njegovo v letu 1883. izdano razpravo: »Die Alpen im Lichte deutscher Dichtung«. — »Vem za biser čudovite vrste«, — piše pokojnik v uvodu svojega dela — »in če luna svojo svetlomodro luč razliva na dremajočo zemljo ali če solnca zlato počiva na gozdovih in travnikih, se ta biser svetlika v svojevrstni krasoti, deželi v diko in mestu v kras! — Oprostite mi, če govorim v podobi, saj ta dragocenost ni nikdo drugi kakor takozvani hrib z ljubljanskim gradom.« — Koncem tega svojega dela pa izlije pokojnik vso svojo srčno ljubezen do drage slovenske zemlje v pesnitvi:

»Ihr Krain
Ist gar ein räthselhaftes Land,
Nicht so wie andre Länder liegt es da,
Ein aufgeschlagnes Buch, von dessen Blättern
Das Aug' im Flug den klaren Inhalt hascht;
Nein, hinter unscheinbaren Zeichen birgt
Es hohen Wert und kaum geahnten Sinn;
Begreifen muss man es, um es zu lieben.«

S pokojnikom je legel v grob zadnji profesor našega letnika 1883. — Čeravno Nemec, je bil pravičen napram nam slovenskim kandidatom ter čeprav strog in natančen, je bil vedno prizanesljiv izpraševalec pri izpitih ter je na ta način marsikateremu kandidatu rešil njegov obstanek.

Pri tej priliki se mi vrača spomin k modrim goram mladosti, nazaj v nepovračljive čase zlate mladosti, ko smo si predstavljali svet kot vzor, ko so naša srca vroče prekipevala nasproti našemu poklicu, h kateremu nas je med drugimi tako lepo spodbujal tudi dragi nam pokojnik. Večna hvala mu za njegove nauke ter blag mu spomin!

Tudi mi njegovi nekdanji učenci smo dosegli mejo človeškega življenja. Marsikateri naših tovarišev počiva že v hladni zemlji, nam še živečim kolegom pa se svetlikajo srebrne niti med črnimi ali rujavimi kodri. Te srebrne niti nas pa naj nikar ne plašijo; kakor je pokojni profesor Samhaber delal skoro do smrti, tako hočemo vztrajati in delati po svojih močeh tudi še mi, kajti:

»Mlad ali star! Kaj brigajo nas časi!
Duh svež je še, izdajniki so lasi,
Kako pač hitro glava osivi!
Pa le hitite, kodri, se srebriti!
Saj sramno ni, srebro si pridobiti.
Mlad ali star, v grobu ,tam, se še le spi!«